ئیسلام و زانستی

کۆرپەلە

زانایانی ئیسلام هەمیشە لەوە دڵنیمان دەکەنەوە کەقورئان بۆ هەموو کاتو شوێنێك (زمکان) لەبارەو لەگەڵ پێشکەوتنی زانستی سەردەمدا دێتەوەو وەڵامی هەموو پرسیارێکی پێیە، جا ئێستا بابیبینینو بزانین دەربارەی دروستبوونی کۆرپەلە ئایا بەراستی قورئان پێش پێشکەوتنی زانست کەوتووە؟؟

قورئان لەسورەتی (الطارق -5) بەدواوە دەڵێ:

{فَلْيَنظُرِ الْإِنسَانُ مِمَّ خُلِقَ, خُلِقَ مِن مَّاء دَافِقٍ, يَخْرُجُ مِن بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ}

(با مرۆڤ تەماشای خۆی بکات لەچی دروست بوە، لەئاوێکی هەڵقوڵاو دروست بوە کەلەنێوان بڕبڕەی پشتو سکانەدا دەردەچیو لێوەی منداڵی پێی لەدایك دەبێت).

زانایان واتەفسیری دەکەن ئاوی هەڵقوڵاو ئەو تۆوەیە کەلەپیاوو ئافرەتەوە دەردەچێتو لێیەوە منداڵ درووست دەبێت.

ئاشكرايه ئافرەت وەك پياو ئاوى هەڵقولاٌوى نيه تەنانەت جگه لەڕژێنەیکی ليكن كەلەكاتى خرۆشاندا بۆريچەی منداڵدانى پێش جوت بوون بەسەر هێلكەيدا دەيرژێنێت بۆ تەڕبوونو ئاسانكردنى كردارى جوتبوون، جگه لەمه نەك ئاوى هەڵقولاٌوى نيه بەڵكو بەهيچ شێوەيەك ئاوى نيه..!! ئەم ڕژێنەيەش هيچ دەورێكى لەدروستبونى كۆرپەلەدا نيه.! لەمەوە كۆرپەلە لەئاوێكى هەڵقولاٌو دروست دەبێت كەلەپياوەوە دەردەچێت ئەمەش نيوەى چيرۆكەكەيه، چونكه هەر دەبێ هێلكەدانى ئافرەت هەبێت بۆ كۆرپەلەكە, بەلاٌم لێرەدا قورئان دەورى ئافرەت بۆ پێكهاتەى كۆرپەلەكە باس ناكات، ڕەنگه ئەمه لەكاتى سەرهەڵدانى ئيسلامدا تێگەيشتنى هەموو لايەك بێت چونكه هەموو ئەوەى كەدەيانبينى تۆوى پياوەكە بووە ئەوەشى نەياندەبينى هێلكەدانى ئافرەتەكە بووە.

گەر پرسيار بكەين لەكوێى پياوەوە ئاوى هەڵقولاٌو دەردەچێت؟ قورئان دەڵێ لەبڕبڕەى پشتو سكانەدا (الترائب). ڕاڤەكاران هاوڕانين كە (الترائب) چييه!! پرسياريان لەابن عباس كردووە (الترائب) چييه؟؟ ئەويش دەڵێ ئەمە تەرائيبه، لەو كاتەدا دەستى خستۆتە سەرسنگى. بەلاٌم موجاهيد وتويەتى تەرائيب نێوان هەردوو (شان)ە بۆ ناوەڕاستى سنگ. سەعيدى كوڕى جوبەيريش دەڵێ: تەرائيب نێوان هەردوو مەمكو هەردوو قاچو هەردوو چاوە. هەروەها (معمر بن

المدنی) دەڵێ واتێگەیشتووم لەگوتەی خوای گەورە کەدەڵێ (یخرج مابین الصلب والترائب) واتە گیراوەی دڵەو لەوێوە منداڵ دەبێت، ئەمەش بەپێی تەفسیری (ابن الکثیر).

بەڵام وەڵامەکەی قیتادە لەو کاتەدا بەباش زانراوەو هەتا ئێستاش درێژەی کێشاوە. ئەوەتا زۆربەی خەڵکی باوەڕیان وایە کەتۆو لەپشتەوە دەردەچێو هەر لەکاریگەری ئەمەشەوەیە دەڵێن فلانە کەس پشتی فلانە کەسە. یان پیاوێك دەڵێ ئەمە کوڕمەو لەپشتمە.

لەڕاستیدا تۆو نەلەپشتەوە دەردەچێو نەلەبڕبڕەی پشتو نەلەسکانەوە دەردەچێ. تۆو لەئامێرێکی ژێر میزەڵدانەوە پێك دێت، ئەو ئامێرە پێی دەگوترێت (البروستاتە) هەروەها لەچەند کیسێك (گونیلە) کەپێی دەگوترێ (Seminal Vesicles) واتە: کیسەکانی تۆو، کەلەملاو ئەولای پرۆستاتەکەوەن. ئەو گیاندارانەی تۆودارن دوو گونیان هەیەو پاش یەکگرتنیان لەکاتی جووتبووندا تۆوەکە دەردەچێت تالەگەڵ هێلکۆکەی ئافرەتدا تێکەڵ بێتو کۆرپەلە درووست ببێ.

(د.موریس) ئەم ئایەتە لێکدەداتەوەو دەڵێ: ئەم ئاوە لەئەنجامی گەیشتنی ناوچە سێکسییەکەی پیاو کەبڕبڕەی پشتە لەگەڵ ئافرەتێکی گەیشتوو بەئۆرگازم دەردەچێت. ئەم تەفسیرەش باشترین تەفسیرە کەلەگەڵ تەرجەمەی ئینگلیزیو فەرەنسییەکەدا بگونجێ کەدەڵێت: ئاوەکە لەنێوان پشتو پەراسوودا دەردەچێت. بەڵام ئەم گووتەیە تەفسیرە زیاتر لەوەی وەرگێڕاوبێت.[1] لەڕاستیشدا تەرجەمەکەی ئینگلیزی یان فەرەنسی لەتەفسیرەکەی دکتۆر ڕاستترو گونجاوترە بۆ قورئان.

لەسورەتی (المؤمنون) لەئایەتی دوانزە بەدواوە دەڵێ:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الإنسَانَ مِن سُلالَةٍ مِّن طِينٍ, ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ, ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.

بەڕاستی ئێمە مرۆڤمان لەئاوێتەیەکی گیراوەی قوڕ دروست کردووە، ئینجا کردمانە تۆو لەخەستاوێکی جێگیردا، ئینجا تۆوەکەمان بەشوێنێکەوە هەڵپەسارد، ئینجا هەڵپەساردووەکەمان مەیاند (ئاوێك پاش ئەوەی ئەمەیێت– مەیین–).. ئینجا

[1] The Bible The Quran and Science, Dr Maurice Bucaille, p 221

بۆ ئەو تۆوە مەییوە ئێسقانمان درووست كرد ئینجا ئەم ئێسقانەمان بەگۆشت داپۆشی، دووایی لەشێوەی دروستكراوێكدا (وەك ئێستا) پێكمان هێنا، بەرزیو پیرۆزی لەو خوایەی چاكترین دروستكەرە.

ئێمە دەزانین كەووشەی (ئینجا)و (دووایی) لەو وشەو پیتانە پێكهاتووە كەبۆ بەستنەوەو بەدواداهاتنی مەبەستی هەمان چەمكە.

كەواتە والەم ئایەتە تێدەگەین كەلەپێشدا ئێسقانی دروست كردووە, دووایی گۆشتی كردووە بەبەردا، كەلەڕاستیشدا وانییەو شتێكی دیكەیە، بەلاَم سەرەتا بابزانین ڕاڤەكارانو زانایانی ئیسلام چییان دەربارەی دروستكردنی كۆرپەلە ووتووە. (الاستاذ شمس الدین بن قیم الجوزیة) لە(ابن المسعود)ەوە دەگێڕێتەوە: پەیامبەری ڕاستگۆترین ڕاستبێژ وتویەتی: هەریەك لەئێوە لەسكی دایكیدا چل ڕۆژ خولَقەتەكەی كۆدەكرێتەوە ئینجا بۆ ماوەی چل ڕۆژی دیكە بەهەلَواسراوی دەمێنێتەوە، ئینجا بەمەییوی چل ڕۆژی دیكە دەمێنێتەوە، دوایی خوا فریشتەیەك دەنێرێو بەفوویەك ڕۆحی تێدەكات.[2]

---

[2] ألامام شمس الدين محمد بن أبي بكر بن قيم الجوزية، تحفة الودود بأحكام المولود، تحقيق الدكتور عبد الغفار سليمان البنداري، دار الجيل، بيروت، ص276

ئیمامی ئەحمەد لەچەند سەنەدێکەوە دەڵێت: پەیامبەر وتویەتی (تۆو بۆ ماوەی چل ڕۆژ لەڕەحمدا دەمێنێتەوە بەبێ ئەوەی گۆڕانکاری تێبکەوێت، بەتەواوبوونی چل ڕۆژەکە هەڵدەپەسرێت، ئینجا چل ڕۆژ دەمەێت، ئینجا بەچل ڕۆژی دیکە ئێسقانی بۆ درووست دەبێت، جائەگەرخوا ویستی بیخولقێنێت فریشتەیکی بۆدەنێرێ، ئیدی فریشتەکە پرسیاردەکات: کوڕبێت یان کچ، خەفەتباربێت یان بەختەوەر، کورت بێت یان درێژ، کەم ئەندام بێت یان تەواو، ژیانەڵای و ئەجەلی چۆن بێت، تەندروستی باش بێت یان نەخۆش، هەموو ئەمانە لەچارەی دەنووسرێت. ئەم فەرموودەیەش متمانەی خۆی هەیە.[3]

(د.موریس) کەلێکۆڵینەوەی بۆ ئەم کتێبە کردووە لەلێکدانەوەی ئەم فەرموودەیەدا دەڵێت: (ئەم گونجاندنە ڕاست نییە چونکە ناردنی فریشتەکە لەفەرموودەکەدا لەدوای چەند قۆناغێك هاتووەو بە(ثم) تەعبیری لێکردووە، ئەمەش لەتەرتیبو تەعقیبدا (ڕێکخستنی یەك لەدوای یەکو بەدواداچوونو قسە لەسەرکردن)دا ناتەواوە، بەڵکو گونجاندنی تەواو ئەوەیە کەپێشتر باسمان کردو لەگێڕانەوەکەی (ابن المسعود)دا هاتووە کەفریشتەکە دوای سێ چل ڕۆژی دێتو فووی پیادا دەکات بەڵام حەدیسەکەی (ابن المسعود) دەڵێ لەدوای دوو

---
[3] نفس المصدر ص 280 (ان الحادث بعد الاربعين الثالثة – تسوية الخلق عند نفخ الروح فيه)

چل ڕۆژی فریشته‌که دێت. حه‌دیسه‌که‌ی حوزه‌یفه‌ش هه‌ردوای دوو چل ڕۆژییه کەلەچلەی دووه‌مدا به‌هه‌ڵپه‌سێراوی خوڵقێنه‌ره‌که‌ی کۆده‌بێته‌وه, هه‌رئه‌ویش به‌باشی پێناسه‌ی کردووه که‌ده‌ڵێت (بعد ماتستقر-دوای ئه‌وه‌ی په‌ناوئارام ده‌گرێت) واته تۆوه‌که به‌دیواری ڕه‌حمدا هه‌ڵده‌واسرێت.)

ئێمه که‌قسه له‌سه‌ر زانست ده‌که‌ین ئیتر نازانم ئه‌و فریشته‌یه چییه که‌دکتۆر باسی لێوه ده‌کات. زانستی کۆرپه‌له‌ناسی وه‌ك خوێندومانه باسی ئه‌وه ناکات که‌فریشته ده‌چێته ره‌حمی ئافره‌تی دوو گیانه‌وه تاکو ڕۆح بکاته ناو کۆرپه‌له‌وه. ره‌نگه لێره‌دا زۆر گونجاو بێت له‌دکتۆر بپرسین کێ به‌فوو ڕۆح ده‌کاته کۆرپه‌له‌ی سه‌گه‌وه که‌له‌کاتێکدا له‌ره‌حمی دایکیاندان؟؟؟. چونکه ئێمه پێشتر له‌فه‌رمووده صه‌حیحه‌کانی په‌یامبه‌ره‌وه ئه‌وه‌مان زانیوه که‌فریشته ناچێته ماڵێکه‌وه سه‌گی تێدا بێت، لێره‌وه ده‌توانین ئه‌مه بڵێین فریشته نه‌چووه‌ته ره‌حمی سه‌گێکی ئاوسه‌وه، ئه‌ی له‌کوێوه ڕۆح ده‌چێته کۆرپه‌له‌ی سه‌گه‌وه؟؟. ئایا شه‌یتان فووی پیادا ده‌کات یان به‌بێ فوو ڕۆحه‌که ده‌چێته ناو سه‌گه‌که‌وه؟؟.. ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ی دواییه, ئیتر پێویست به‌فریشته ناکات به‌فوو ڕۆح بکاته ناو کۆرپه‌له‌ی مرۆڤه‌وه.

به پێی فه‌رمووده‌کانی پێشوو کۆرپه‌له له‌دروستبونیدا که‌به‌قۆناغه‌کانی (تۆو)و هه‌ڵواسراوی مه‌یینیدا سه‌دو بیست ڕۆژ ده‌خایه‌نێت دوای ده ڕۆژی دیکه‌ش بۆ

فوو پیاكردنی رۆح، واته دوای زیاتر لەهەژده هەفته ئینجا رۆح دەكرێت بەبەریداو دیاری دەكرێت كوربێت یان كچ.

ئەم قسەیە لەزانستەوە زۆر دوورەو بابزانین زانست لەسەرپێكهاتنی كۆرپەلە چی دەڵێت: زانستی كۆرپەلەناسی (Embryolog) وەك لەزانكۆكانی پزیشكی مۆدێرندا دەخوێنرێ دەڵێت: گیانداری تۆون (ئەو گیاندارانەی تۆودارن) چلو شەش كرۆمۆسۆم هەڵدەگرن، یەكێك لەو كرۆمۆسۆمانە پێی دەگوترێ ئێكس(X) كەكرۆمۆسۆمێكی مێینەیە، یەكێكی تریش ناوی وای(y) كەنێرینەیە. لەكاتی جووتبوندا دەچێتە ناو رەحمەوەو لەناو بۆشایی رەحمدا دەگەرێ تا دەچێتە ناو یەكێك لەو دوو لولەیەی كەنێوان هێلكۆكەو رەحم پێكدەگەیەنێت، جا ئەگەر ئەو هێلكۆكەیەی كەچلو شەش كرۆمۆسۆماتی هەڵگرتووەو دوانیان (X)نو كرۆمۆسۆماتی مێینەیان هەیە بەر تۆوەكە كەوت لەمەوە موتوربەكردن روودەداو هێلكۆكەكە بەش بەش دەبێت بۆ دوو خانە, دواتر بۆ چوارو دوایی بۆهەشتو بەو شێوەیە درێژ دەبێتەوە، لەهەمان كاتدا توخمەكە لەلولوكەدا بەرەو رەحم دەروات، ئەگەر گەیشتە رەحم ئەوە بەدیوارەكەیەوە دەلكێتو لەبەش بەش بووندا بەردەوام دەبێت، ئەگەر نەگاتە

رەحم ئەوا لەناو لولەكەدا بەردەوام بەش بەش دەبێت تا لولوكە دەتەقێتەوەو ئەمەش ناو دەبرێت بەدووگیانەیی لولەیی، واتە دووگیانی لەدەرەوەی رەحم.

بەڵام ئەگەر بچێتە ناو رەحمەوەو لەبەش بەشبوونی خۆی بەردەوام بوو، خانەكانی بۆ سێ چین لەیەكتر جیادەبنەوە (ئەكتودیرم، میسودیرم، واندودیرم) چینی یەكەم مۆخو ئەعصابو پێستی لێ دروست دەبێت، چینی دووەم ئێسقانو ماسولكەو دەماری خوێنی لێ دروست دەبێت، چینی سێهەمیش سییەكانو گورچیلەو پەنكریاسو ریخۆڵەی لێ دروست دەبێت، هەموو ئەم بەشانەش نەك یەك لەدوای یەك بەڵكو پێكەوەو وەك یەك گەشە دەكەن.

لە كۆتایی هەفتەی چوارەمدا درێژی كۆرپەكە دەبێتە یەك سانتیمەترو قورساییەكەی دەبێتە یەك گرامو سەرو لاشەو كلكو چەند شوێنێكی چاوەكانیشی دەردەكەون.

لەكۆتای هەفتەی هەشتەمدا درێژی كۆرپەكە سێ سانتیمەترو قورساییەكەشی دەبێتە چوارگرامو دەستو پەنجەو قاچو پێیەكانیو پەنجەكانی دەردەكەون. لێرەوە سەرەتای دەركەوتنی یەكەم ئێسك لەلەشدا دەست پێدەكات، بەهەمان شێوە دەفەی شانیش. ئێسقانەكانی دیكەی هێشتا كرِكرِاگەن (ئێسكێكی نەرم)و دواتر بەهۆی سوێراوی كالسیۆمەوە كەبەسەر ئەم كرِكرِاگانەدا دەكەون دەبنە

ئێسقان.[4] لە کۆتای هەفتەی دوازدەهەمەوە تێیدا پێکهاتەی کۆرپەلەکە تەواوبووەو درێژی بۆتە نزیکەی نۆ سانتیمەترو کێشی بەشەست گرام. هەروەها مندالّدانی ئافرەتەکەیش گەشەی خۆی کردووە تا خواردنی پێویست لەرێی ئۆکسجینەوە بۆ کۆرپەلە بنێرێو گەشەی پێبدات. لەکۆتایی هەفتەی شانزەهەمدا دلّی دەکەوێتە پالّنانو هەلّمژینی خوێن بەدەوری لەشداو لەو کاتەوە کۆرپەلەکە لەرەحمی دایکدا دەکەوێتە جولّە لە دوای ئەوە زۆر بەخێرایی کۆرپەلەکە گەشە دەکاتو سوێراوی کالسیۆم بەسەر کرکراگەکاندا دەرژێت تا ببنە ئێسقان.

بۆنێریو مێی کۆرپەلەش ئەو ساتە وەختە دیاری دەکات کەتێیدا موتوربەکردنی هێلکۆکە دەکرێ..! ئەگەر هێلکۆکە کرۆمۆسۆمی وای(y)ی تێکەلّ بوو کۆرپەلەکە دەبێتە نێر، ئەگەر کرۆمۆسۆمی ئێکس (x)ی تێکەلّ بوو دەبێتە(مێ).

گیانداری تۆوداری نێر رەگەزی کۆرپەلەکە دیاری دەکات چونکە هێلکۆکەی ئافرەت تەنها کرۆمۆسۆماتی مێی هەلّگرتوە لەکاتێکدا تۆوداری نێر هەر دوو کرۆمۆسۆماتەکەی هەلّگرتووە، نێرو مێش.

[4] Margaret F Myles, A Textbook For Midwives, Third Edition, E & S Livingstone Ltd, 1966 P42

لێرەدا دەبینین لەكۆتای هەفتەی شانزەهەمدا شێوەی كۆرپەلە تەواو بووەو كەوتۆتە جوڵەو دڵی لێدەدات، كەواتە كۆرپەلەكە ژیانی بەبەرداهاتووە لەكاتێكیشدا كەدەجوڵێ كەهەندێك لەئێسقانەكانی سوێراوی كالسیۆمیان بەسەردا رژاوە، هەموو ئەمانە لەكۆتای شانزەهەمین هەفتەدا روودەدات نەك لەناوەراستی هەفتەی هەشتەمدا كەتێیدا فریشتە دێتو بەفوویەك رۆح دەكات بەبەریدا وەك حەدیسەكان لەپێشتردا باسیان لێوە كرد.

وەك پێشتر باسمان كرد یەكەم ئێسقان لەكۆرپەلەدا دەردەكەوێت دەفەی شانەو لەهەفتەی حەوتەمەوە دەست بەدەركەوتن دەكات ئێسقانەكانی دیكەیش لەسەرەتا كركراگەنو بەرە بەرە سوێراوی كالسیۆم دەینیشێنێتەوەو رەقی دەكات, هەندێك ئێسقانیش (وەك ئێسقانی قولە پێ) چەند ساڵێك لەدوای لەدایكبوون نەبێت بەتەواوەتی پێكنایەت.

كەواتە بیرۆكەی ئەوەی یەكەم جار ئێسقان دروست دەكرێو دوایش گۆشتی دەكرێ بەبەردا وەك لەقورئاندا هاتووە راست نییە.

هەمان بیرۆكە لەئایەتی (259 البقرە)دا دووبارە دەبێتەوە كەخوا پیاوێكو گوێدرێژەكەی دەمرێنێتو دوایی زیندوی دەكاتەوەو پێی دەڵێت: چەند

مایتەوە؟.. پیاوەكە وتی ڕۆژێك یاخود لەرۆژێك كەمتر، خوا پێی وت: نەخێر وانیە تۆ سەد ساڵە مردوویتو زیندوم كردویتەتەوە بڕوانە گوێدرێژەكەشت:

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَل لَّبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.[5]

بڕوانە ئێسقانی گوێدرێژەكەت كەچۆن پێكەوە دەیانبەستینو گۆشتی بەبەردا دەكەینو ئینجا زیندووی دەكەینەوە.

ئەوەتا جارێكی دیكەش لەپێشدا ئێسقان دروست دەكاتو پێكەوە دەیانبەستێتو دوایی گۆشتنی دەكات. تەنانەت ئەو فەرمودانەش كەدراونەتە پاڵ پایەمبەر بەهیچ شێوەیەك لەگەڵ زانستدا یەكناگرنەوە، (ابن كثير) لەتەفسیركردنی ئەو ئایەتەی سەرەوەدا دەگێڕێتەوە كاتی خۆی خەڵكی وشەكەیان پاش و پێش

[5] البقرة 259

دەخستو بە(المضغة عظما) دەیان خوێندەوە. (ابن عباس)یش وتویەتی ئەو ئێسقانە ئێسقانی بڕبڕەی پشتە.

لە چەند سەنەدێکیشەوە دەڵێ: ئەبو هورەیرە وتویەتی: پەیامبەر وتویەتی هەموو لەشێك لەنەوەی ئادەم ناسکەو ئاساییە ئێسقانی دواین بڕبڕەی کلکە نەبێت (دواهەمین ئێسکی بڕبڕەی پشت کەدەکەوێتە سەر پاشەڵ–وەرگێڕ). چونکە لەو ئێسقانەوە دروست بووەو هەر لەوێشەوە هەموو لەشی دروست دەبێت.

لە ڕاستیشدا ئێسقانی کلکەپشت بەهێزترین ئێسقان نییەو ئەوەی ناسراو زانراوەو بەهێزترین ئێسقان لەلەشی مرۆڤدا ددانەکانیەتی چونکە لەمادەی (Enamel) پێکهاتووەو دواین شتە کەمرۆڤی مردوو لێی دەمێنێتەوە.

لە حەدیسێکی دیکەدا لەچەند سەنەدێکەوە (عبدالله) دەیگێڕێتەوە: ڕۆژێکیان یەهودیەك بەلای پەیامبەردا تێدەپەڕێت کەلەو کاتەدا قسەی بۆ ئەصحابەکان دەکرد، قوڕیشیەکان ووتیان: ئەی یەهودی, ئەمە (واتە محمد) پڕوپاگەندەی ئەوە دەکات کەپایەمبەرە.

یەهودیەکەش پێی وتن: ئێستا شتێکی لێدەپرسم پایەمبەران نەبێت کەس نایزانێت، وتی: ئەی محمد مرۆڤ لەچی دروست دەبێ؟..

پەیامبەر وتی هەموو شتێك لەتۆوی پیاوو تۆوی ئافرەت دروسدەبێت, تۆوی پیاو ئەستورەو قەفدارەو ئێسقانو عەصەب دروست دەکاتو تۆوی ئافرەتیش نەرمو نیانەو گۆشتو خوێن دروست دەکات.

ئاشکرایە ئەم قسەیە بەلای حەقیقەتدا ناچێتو پێویست ناکات لەسەری بدوێین.

ئەی بۆچی منداڵ شێوەی لەدایکی یان باوکی دەکات؟ ئەوە ئێمە دەیزانین کەپەیوەندی بەئەنجامی توخمی ویراسەوە هەیە کەمنداڵ بەهۆی پیتاندنی هێلکۆکەی دایکی لەلایەن باوکیەوە بۆی دەمێنێتەوە. ئەگەر توخمی باوکی لەکاتی تێکەڵکردنیدا زیاتربوو ئەوە شێوەی دەچێتە سەر باوکیو گەر هی دایکی زیاتر بوو ئەوە دەچێتە سەرشێوەی دایکی. هەر دەشبێت منداڵ هەڵگری توخمی باوکیو دایکی بێت وە هەر لەمەشەوە منداڵ دەبێتە خاوەنی کۆمەڵێك سیفاتی دایكو باوکی، بەڵام بابڕوانین زانایانی ئیسلام چی دەڵێن: لە صەحیحی موسلیمدا هاتووە عائیشە وتویەتی: ئافرەتێك بەپایەمبەری ووت: گەر ئافرەتێك شەیتانی بوو خۆی بشواو لەشپیسی دەربکات؟.. وتی بەڵێ. عائیشە بەژنەکەی وتووە دەستت خۆش. پەیامبەر بەعائیشەی وت وازی لێبهێنە با پێی بڵێم شێوەی منداڵەکە دەچێتە سەر کێ، ئەگەر ئاوی ئافرەتەکە بەسەر ئاوی پیاوەکەدا

زاڵ بوو ئەوە شێوەی منداڵەكە دەچێتە سەر خاڵوانی, گەر ئاوی پیاوەكە بەسەر ئافرەتەكەدا زاڵ بوو ئەوە شێوەی منداڵەكە دەچێتە سەر ماموانی.

بێگومان كەسانێك ئەم حەدیسەیان دروست كردووە كەهیچ شتێك دەربارەی فسیۆلۆجیا نازانن، گەر ئافرەتێك لەسێكسدا ڕەحەت بوو هیچ تۆوێكی لێ نایەتەدەر تا بەسەر ئاوی پیاوەكەدا زاڵ بێ یان ئاوی پیاوەكە بەسەریدا زاڵ بێ..!! ئێمە پێشتر باسمان لەوەكرد بۆریچەو هەندێك ڕژێنەی ئاوەكی بۆریچە مادەیەكی لیكن لەكاتی خرۆشاندندا پێشجووت بوون دەر دەكات تا كرداری هاتوچۆكە ئاسان بكات. بەڵام ئافرەت لەكاتی تەواو ڕەحەت بووندا كەتەواو دەخرۆشێت (ئۆرگازم) هیچ ئاوێكی لێدەرناچێت تابەسەر ئاوی پیاوەكەدا زاڵ ببێت یان هی ئەو بەسەر ئەمدا زاڵ ببێت.

دكتۆر (عبدالغفار البنداری) كەلێكۆڵینەوەكەی لەسەر (ابن قیم الجوزیه) بەئەنجام گەیاندووە ئەم حەدیسە لێكدەداتەوەو دەڵێت:

(أخرجه مسلم، باب وجوب الغسل على المرأة بخروج المني منها/ والشبه هنا غير الجنس والنوع. فالشبه شئ بقدرة الله تعالى. وهو ما فُهم سببه في الطب الحديث بغلبة الصفات الوراثية التي تحملها الجينات الوراثية التي تتكون منها الحيوانات المنوية الموجودة في ماء الرجل او الجينات الوراثية التي تتكون منها

خلايا البويضة الموجودة في ماء المرأة. وهذا معنى أيهما علا أو سبق يكون منه الشبه).[6]

لێرەدا دكتۆر دوو جار كەوتۆتە هەڵەوە: هەڵەی یەكەم ئەوەیە كەهێلكۆكەی ئافرەت تەنها یەك خانەیە نەك چەند خانەیەك كەدكتۆر دەیڵێت. هەڵەی دووەمیش ئەوەیە دەڵێت (هێلكۆكە لەئاوی ئافرەتدا هەیە) وانییە چونكە ئێمەش پێشتر باسی ئەوەمان كرد كەئافرەت ئاوی نییە، بەم شێوەیە وەك چۆن گیانداری تۆودار لەئاودا مەلە دەكات بەپێچەوانەوە هێلكۆكە لەئاودا مەلە ناكات بەڵكو چەند دەزولەیەكی بچووك لەناو ئەو لولانەدا دەیجولێنێت كەهێلكۆكەو ڕەحم بەیەك دەگەیەنێت.

بەهۆیەكی نەزانراویشەوە قورئان دەربارەی تۆو پاش ئەوەی كەوتویەتی ئاوێكی هەڵقوڵاوە (دافق) كەچی دواتر دەڵێ ئاوێكی ڕیسواو بێ نرخە (مهين).

لەسورەتی (السجدة ـ8) دەڵێ: {ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِن سُلَالَةٍ مِّن مَّاء مَّهِينٍ}

ئینجا پشتاوپشتی نەوەكانی لەئاوێكی ڕیسواو بێ بەها بەدیهێناوە.

هەروەها لەسورەتی (المرسلات ـ20)

{أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّاء مَّهِينٍ}

---

[6] أبن قيم الجوزية، تحفة الودود، ص 293 (مصدر سابق)

ئایا ئێمە ئێوەمان لەئاوێکی ڕیسواو بێ بەها دروست نەکردوە.

لەکاتێکدا هیچ هۆکارێك نابینمەوە بۆ ئەوەی تۆو ڕیسواو بێبەها بێت چونکە ئەگەر تۆو ڕیسواو بێبەها بێت ئەوا مرۆڤیش لەو دروست ئەبێو بەهەمان شێوە ریسواو بێبەها دەبێت چونکە لق سەر بەبنەڕەتە، بەلاّم (د.مۆریس) تەفسیرێکمان دەداتێو دەڵێ: (پێناسەکردنی تۆو بەریسواو بێبەها لەوەوە سەرچاوەی گرتوە کەلەبۆری میزەوە دەردەچێت)[7]

جا ئەگەر وایە ئەی دەربارەی کۆرپەلە چی بلێن کەلەهێنەکەی (ئەندامی مێینەی) ئافرەتەوە دەردەچێت کەهەر لەو شوێنەشەوە خوێنی مانگانەی لێدەچۆڕێو ئەم ڕۆچوونی خوێنەش لەو شوێنەوە لەئیسلامو یەهودیەتدا پیسترین شتە؟! هەروەها میزیشی لێوە دێتەدەر سەرباری ئەوەی شوێنو بۆری میز جیایە بەلاّم لێوارەکانی ناوەوەی ئەندامی مێینەی ئافرەت دەکاتەوەو لەوێوە میزەکە دێتە دەرەوە جا ئایا زێی ئافرەت پیسە؟ ئەگەر تۆو پیس بێت ئەوا ئەو تۆوە پیسە دەچێتە منداڵدانەوە کەواتە منداڵیش پیسە لەبەرئەوەی تۆوی پیسی تێدایە، جا ئایا ئەبێت کۆرپەلە پیس بێت لەبەر ئەوەی لەمنداڵدانەوە دێتە دەرەوە؟

---
[7] The Bible The Quran and Science, p 215

ئێمە دەزانین ماوەی دووگیانی (حمل)ی ئافرەت نۆ مانگەو بۆی هەیە دوو هەفتە یان کەمترو زیاتر ماوەکە بگۆڕێت، لەدوای ئەو ماوەیە گەر کۆرپەلەکە لەدایك نەبوو ئەوە دەمرێت، چونکە لیَوارەکانی منداڵان موولولەکان چەوردار دەکاتو وردە چەورییەکە زیاد دەبیٚو رەق دەبیٚو دوای ئەم کردارە منداڵدان ناتوانیٚ خۆراك بگەیەنێتە کۆرپەلەکەو دەمرێت.

لە بەر ئەم هۆیە پزیشکەکان رێگەنادەن بەوەی زیاد لەدوو هەفتە یان سیٚ هەفتە زیاتر ئەو کۆرپەلەیە بمێنێتەوە، لەم کاتەدا ئافرەتەکە لەژێر چاودێرییەکی وردی پزیشکەکاندا دەبێت تا حاڵی کۆرپەلەکە بزانن‌و لەکاتی دەرکەوتنی هەر حاڵەتێك کەتەنگ بەکۆرپەلەکە هەڵبچنێت‌و بەشێوەیەکی باشی ئۆکسجینی پێنەگات یەکسەر پزیشکەکان کۆتایی بەو دووگیانە دەهێنن‌و لەرێی وەسیلە زانستیەکانەوە دەستکردانە کۆرپەلەکە دەردەهێنن.

بەڵام بڕوانە زانایانی ئیسلام لەم بارەیەوە چی دەڵێن, (ابن قیم الجوزیە) دەڵێت: (دەربارەی زۆرترین ماوەی حەمل (ابن المذر) دەڵێت زانایان رایان جیاوازە، هەندێکیان دەڵێن زۆرترین ماوە دوو ساڵە، ئەم قسەیەش لەعائیشەو زوحاكو هورەمی کوڕی حەییان دەگێڕنەوە کەزوحاكو هورەم هەردووکیان دوو ساڵ لەسکی دایکیاندا ماونەتەوە سوفیانی سەوریش هەر وادەڵیٚ. هەندێکی

ديكەيشيان دەلێن بۆی هەيە بگاتە سێ ساڵ. لە (الليث بن سعد) گێڕاومانەتەوە كەوتويەتی (عمر بن عبدللە سێ ساڵ لەسكی دايكيدا بووە. هەروەها كۆمەڵەی سێهەميش دەلێن زۆرترين ماوەی حەمل چوار ساڵەو ئيمامی شافعيش هەروای وتووە.)[8]

ئێستا با بڕوانينە سورەتی (النحل ـ 66)

{وَإِنَّ لَكُمْ فِي الأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ مِن بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَآئِغًا لِلشَّارِبِينَ}

(لەهەبونی مالاَت پەندو فێر بوون هەيە، لەنێو ئەو شتانەی لەناو سكياندا هەيە لەنێوان تلّپەی هەرسكراو (پيسايی)و خوێندا شيرێكی پاكو بێگەرد بەرهەم دەهێنين بۆ ئەوانەی دەيخۆنەوە.)

با يەكەم جار بڕوانين (ابن كثير) چۆن دەربارەی ئەم ئايەتە تەفسيری كردووە، دەلّێ:

(شيری بێگەرد واتە لەناو سكی ئاژەڵدا خوێن خۆی لەسپێتیو تامو چێژ دادەمالّێ، گەر خۆراك لەناو مەعيدەيدا گەيی ئيتر هەر يەكەيان بەرِارەوی خۆياندا دەڕۆن, خوێن دەبێت بەعارەقەو بلاّودەبێتەوە (لەكۆندا عەرەب پێی

[8] أبن قيّم الجوزية، ص 286 (مصدر سابق)

وابووه هه‌ر كه‌سێك عاره‌قه‌ی زۆر بكات ئه‌وه خوێنه‌كه‌ی پڕه له‌شه‌هامه‌ت ـ وه‌رگێڕ) شیریش ده‌چێت بۆ گوان, میز ده‌چێت بۆ میزه‌ڵدان‌و شیاكه‌ش بۆ شوێنی ده‌رچوون (كۆم)و هه‌ریه‌ك له‌وانه تێكه‌ڵ بیه‌ك نابن‌و یه‌كناگرن. شیاكه‌ش ئه‌و پاشه‌ڕۆیه‌یه كه‌له‌ریخۆڵه‌ی ئاژه‌ڵه‌كه‌دایه‌و له‌وه‌وه شیاكه یان پشقل دروست ده‌بن).

هه‌ر مرۆڤێك كه‌مێك زانستی هه‌بێت ئه‌وه ده‌زانێ كه‌شیر له‌ناو سكی مه‌ڕو مانگا دروست نابێ به‌ڵكو گوان دروستی ده‌كات، هیچ مه‌جالێكی ئه‌وه‌ی تێدا نیه ئه‌م شیره له‌گه‌ڵ پیسایی یان خوێن تێكه‌ڵ ببێ ئیتر ئه‌و قسه‌یه‌ی كه‌ده‌ڵێت (نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِ مِن بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ) هیچ به‌لای زانستدا ناچێت.

به‌ڵام بڕوانه (د. موریس) چی ده‌ڵێت: (ئه‌و ته‌فسیره‌ی ابن كثير هێناویه‌تی ته‌فسیری شه‌خسی خۆیه‌تی چونكه ته‌فسیره‌كانی (بلاشیری)و پرۆفیسۆر (حمیدالله) قابیلی قبوڵ نیه‌و له‌نێوان بیرۆكه‌ی ئه‌وان‌و بیرۆكه‌ی سه‌رده‌مدا له‌كه‌مترین ئاستیشدا یه‌ك ناگرنه‌وه، ئه‌وه‌ی زانراوه وه‌رگێر هه‌رچه‌نده ئه‌زمونی هه‌بێت هی ئه‌وه‌یه له‌ڕاستیه زانستیه‌كاندا وه‌رگێڕ هه‌ڵه بكات ته‌نها ئه‌و كاتانه نه‌بێت كه‌خۆی واته (ڕاڤه‌كار) له‌و مه‌جاله‌دا تایبه‌تمه‌ند بێت، باشترین ته‌فسریش بۆ ئه‌م ئایه‌ته ئه‌مه‌یه: له‌ناو ماڵاته‌كاندا په‌ندو ئامۆژگاری هه‌یه له‌هه‌موو ئه‌و

شتانەی لەناو لەشیاندا هەیە ڕێکیان دەخەین‌و لەو شتانەی لەناوگەی نێوان منداڵدان‌و خوێندا هەیە شیرێکی بێگەرد دەردەهێنرێ.)[9]

د.مۆریس بەردەوام دەبێ‌و دەڵێ: (لەجیاتی ئەوەی بوترێت من داخل بطونها, لەناو سکیدا, من ئەمەم هەڵبژاردووە من داخل اجسامها لە ناو لەشیداو من ئەمەم پێباشترە، چونکە ووشەی (بطن –سك) مانای ناوەند یان ناو شتێك دەگەیەنێت‌و ئەم ووشەیە لەزمانەوانی نەشتەرگەریدا (natomy) مانایەکی دیاریکراوی نییە. بیرۆکەی سەرچاوەی شیریش لەووشەی (بین– نێوان)ەوە دێت ئەم ووشەیەش بۆ مانای ئامادەبوونی دووکەس یان دووشت پێکەوە بەکار دەهێنرێت. ئەو ماددانەی کەشیریان لێ پێکدێت لەو گۆڕانکارە کیمیاییانەوە دروست دەبێ کەلەڕێڕەوی ئامێری هەرسکردنەوە ڕوودەدات، جا کاتێك ئەم گۆڕانکارییە دەگاتە پلەیەکی دیاریکراو لەهەرسکردندا لێی دەچێ‌و دەچێتە ناو سوڕی خوێنەوە. شیریش لەگوانەوە دەردەچێتە دەرەوە، بەڵام ئەم گوانە ئەو خۆراکانە وەردەگرێ کەلەناو خوێندا هەیەو لەمنداڵدانەوە هاتووە. ئەم ڕاستییانە لەڕۆژانی ژیانی پەیامبەر محمددا، نەزانراو بووە. جا لەبەرئەوەی ئەو سوڕانی خوێنەی کە(ولیام هارفی) لەدوای دابەزینی قورئان بە(10)سەدە ئاشکرای کرد،

[9] هذه ترجمة المؤلف لما قاله د/ موريس بالانجليزية

بڕوام وایە ئاماژەی ئەم ئایەتە، کەباس لەتێکەڵبوونی خۆراك بەسوڕانی خوێنەوە دەكات، بەنیسبەت ئەو زەمەنەی کەئەم ئایەتەی تێدا دابەزی نابێ مرۆڤ تەفسیری بکات).[10]

تەفسیری دکتۆر بۆ ئەم ئایەتە زۆر شت هەڵدەگرێ کەپێویستە لێکی بدەینەوە:–

دکتۆر ووشەی (لەش, جسم)ی هەڵبژاردووە، چونکە ووشەی (بطن) پێناسەیەکی دیاریکراوی لەزانستی تەشریحدا نییە. جا لەبەرئەوەی دکتۆر پزیشکێکی نەشتەرگەرییە باش ئەوە دەزانێت کەووشەی (بطن) زۆر بەباشیو بەوردی لەزانستی تەشریحدا ناسراوەو پێی دەگوترێ (Abdomen) ناوچەیەکە دەکەوێتە نێوان (Diaphragm)و حەوز، سیلەو کەنارێك لەهەموو لایەکەوە سنووری بۆ کێشاوە. جا ئیتر ئەم دکتۆرە یان ئەوەتا بەئامانەتەوە شوێن زانست نەکەوتووە، یاخود نازانێ پێناسەی (بطن) بکات، ئەمەش دوورە لەڕاستییەوە.

2. یەکەم: دکتۆر دەڵێ کەوشەی (بطونها)ی گۆڕیوە بۆ (اجسامها)، تا تەفسیرەکەی پێبکات, چونکە وشەی (اجسامها) ماناکەی لەوشەی (بطونها) باشتر دێتەوە. لێرەدا دکتۆر وشەیەکی قورئانی گۆڕیوە، واتە خۆی خستووەتە

[10] The Bible The Quran and Science, p 209

شوینیکەوە کەچاکەرەوەی هەڵەکانی خوا بێت ئەمەش لەلایەن ئاینزاکانەوە قبوڵ ناکرێت.

3.دکتۆر دەڵێ ڕاڤەکاران چەندە ئاستی زانستییان بەرزبێت، ڕووبەڕوی هەڵەدەبنەوە، مەگەر ئەو زانایانەی تایبەتمەندن لەو بوارە دیاریکراوەی زانستدا. کەواتە دەتوانین بڵێین هەموو ئەو تەفسیرانەی لەبەردەستدا هەن‌و تەفسیری هەر ئایەتێکیان کردبێ کەپەیوەندی بەزانستی گەردوون‌و فیزیاو کیمیاوە هەبێت پێویستە فڕێیان دەینە ئاوی دەریاکانەوە چونکە ڕاڤەکارانی کۆن تایبەتمەندیان لەو زانستەدا نەبووە ئەمەش بۆ ئەوەمان دەبات پرسیار بکەین بۆچی خوا بەزمانی زانست قسەی لەگەڵ عەرەب کردوە کەماناکەی نازانن لەکاتێکدا ئەو ویستویەتی قەناعەتیان پێ بهێنێ‌و بیانکاتە موسڵمان؟؟

بائێستا بڕوانینە ئاوی شرین‌و سوێر:

{مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ, بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ, فَبِأَيِّ آلَاء رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ, يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ}.[11]

[11] الرحمان 19 ومابعدها

(ئاوی دوو دەریای بەیەك گەیاندووەو تێكەڵیش نابن, چونكە لەنێوانیاندا بەربەستێك هەیەو نایەڵێت تێكەڵ بن, جا ئیتر كام لەنازو نیعمەتی خوا بەدرۆ دەخەنەوە, لەو دوو جۆر دەریایە مراویو مەرجانە دەردەچن).

وشەی (مرج) واتە (خلط) زەویەكی سەوز كەچیمەن دایپۆشیێت, چونكە وشەی مروج چەند كێڵگەیەكی فراوانی سەوز دەگرێتەوە, وەك ئەوە وایە كەكێڵگەیەك تێكەڵی كێڵگەیەكی دیكەبوو بێت, بەمەش دەبێت (مروج- شاسعة). (معجم الوسيط)دەڵێت مروج واتە كێڵگەیەكی بەچیمەن داپۆشراوە.[12]

هەروەها لە قاموسی (الموحيط)ی فەیروز ئابادیدا نوسراوە (المرج) واتە دڵەراوكێو پەشۆكانو بەسەریەكداكەوتن, بەڵام (ابن عباس) دەڵێ: (مرج) واتە (بەرێی كە...بەرێكردن)و كەخوا دەڵێ: (يلتقيان) مەبەستی لەوەیە كەرێگربوو تابەیەك بگەن, بەمەش لەنێوانیاندا بەربەستی دروست كردوە.

دەریای شیرینیش وەك لەئایەتەكەدا هاتووە ئەوە ڕووبارەكانەو ئەم هەموو پێچو پەنایەش هەوڵێكە تا لەو گێژاوە دەرچن (مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ, بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ) بەڕوونی دیارە مەبەستی تێكەڵبوونی ئاوی شیرینی ڕووبارەكانە لەگەڵ ئاوی دەریاكان.

---

12 المعجم الوسيط: ابراهيم مصطفى وآخرون، المكتبة الاسلامية للطباعة والنشر، استانبول

ئەوەش زۆر بەئاسانی دەزانرێ مەگەر چۆنها دەنا هەموو رووبارەکان دەرژێنە دەریاکانەوە، جگە لەهەندێك ناوازە (شاز) کەدەرژێنە دەریاچەکانەوە. ئیترچۆن دەڵێن بەربەستێکمان لەنێوانیاندا دروست کردووەو بەیەك ناگەن؟.[13]

لەراستیشدا ناتوانرێت راڤەیەکی زانستی بۆ (مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ) بکرێت.

ئەی چی دەربارەی ئەمە بلێین (يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ) لەو دوو جۆر دەریایە مرواریو مەرجان دەردەچن، یەکەم شت مرواری ناسراوە بەڵام کەس نازانێت مەرجان چییە دەڵێن مرواریە بەڵام زۆر بەبچوکی، ئەمەش موجاهیدو قیتادەو زوحاكو علی کوری ئەبی تالب وای دەڵێن, هەروەها کوری جوبەیر لەچەند سەلەفێکەوە دەڵێت: مەرجان مرواریيەکی گەورەی زۆر چاکە. هەروەها دەڵێن جۆرێکە لەگەوهەری سوور (السدی عن ابن مالك)یش دەڵێت مەرجان موتومورووی سورە.. بەڕونی دیارە کەیەکەم: وشەی (المرجان) بۆ ئەوە خراوەتە ناو ئایەتەکەوە لەگەڵ سەرواکەدا (سجع) یەك بگرنەوەو هیچ مانایەکی ناسراوی لەلای عەرەب نییە هەرچەندە قورئان بەزمانی عەرەبی دابەزیوە, دووهەم: واتێدەگەن لەم قسەیە (يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ) کەمرواری لەهەر

13 (لةهيض شويَنيَكى دونيادا دوو جوَر ئاو نيية تيَكةلَ بةيةك نةبن. ئةو ثروثاطةنديةش كةهةيةو دةلَيت لةدةرياى سثى ناوةراِستدا ئاويَكى لةم جوَرة هةية هيض بنةمايةكى راستىء نيية ـ وةرطيرِ).

دووكیانەوە ڕووباریش‌و دەریاش دەردەهێنرێ, ئەمەش ڕاست نییە چونكە ڕووبارێك نییە لەدونیادا مرواری تێدا بێت.

هەروەها لەسورەتی (الفرقان ـ 53)

{يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَّحْجُورًا}

هەر خوایە كەدوو دەریای لەپاڵ یەكدا داناوە ئەمەیان شیرین‌و خۆش‌و سازگار, ئەوەشیان تفت‌و تاڵ لەنێوانیاندا بەربەست‌و كۆسپی داناوەو ناهێڵێت تێكەڵ بەیەك ببن.

هیچ شتێكی تازە لەم ئایەتەدا نییەو دووبارە كردنەوە نەبێت سوود بەهیچ مەبەستێك ناگەیەنێت.

بەلاَم لەسورەتی (فاطر- 12) دەڵێ

{وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ}

(هەردوو دەریاكە وەك یەك نین، یەكێكیان سازگارو خۆش، ئەوی دیكەیان سوێرو تاڵ لەهەردووكیان گۆشتی تەڕو تازە دەخۆن‌و خشڵ‌و ئاڵتونی

لێدەردەهێنن‌و خۆتانی پێدەڕازێننەوە، ئینجا دەبینیت کەشتییەکان ئاوەکە شەق دەکەن تالەوانەی خوا داوییەتی بەهرەمەندبن بۆ ئەوەی سوپاسگوزاری بکەن.).

لێرەدا قورئان پێمان دەڵێت کەئێمە لەرووبارەکاندا خشڵ‌و ئاڵتون دەردەهێنین، ئەمەش راست نییە.